

„BOSNA JE SAN O ZEMLJI NA RAZMEĐU SVJETOVA“

**Obraćanje Alije Izetbegovića na velikom narodnom zboru povodom godišnjice
Bitke na Žuči 8.6.1996. godine**

„Dragi borci Armije Bosne i Hercegovine, drage Sarajlije, dragi građani Bosne, sa ma koje strane došli, pozdravljam vas i zahvaljujem vam što ste načas ostavili svoje poslove i došli da zajedno oživimo sjećanje na teške i slavne dane borbe za spas Sarajeva i Bosne. Preživjeli borci sudbonosne Bitke na Žuči okupili su se danas, a mi smo došli da im izrazimo svoje poštovanje. Zamolio sam organizatore da nikoga od preživjelih učesnika bitke za Sarajevo na zaborave i vjerujem da su se oni potrudili da to osiguraju.

Došli ste u velikom broju po ovom vrelom danu, što znači da zaborava nema i da ga neće biti.

Vidite, današnji program je počeo kako priliči: himnom i odavanjem počte poginulima u odbrani Sarajeva. Iako su većina palih boraca, čak ogromna većina, bili Bošnjaci, nije proučena samo Fatiha. Ustali smo i minutom šutnje odali počtu i poginulim Hrvatima, Srbima i svima ostalima. Ali i da je samo jedan Hrvat ili Srbin poginuo braneći Sarajevo – a nije jedan, nego mnogo njih, mi bismo trebali da ustanemo i da mu odamo počtu na način koji priliči. Trebali bismo jer je ovo Bosna. O toj Bosni, o tom snu o Bosni, želio bih danas da kažem nekoliko riječi.

Uvijek smo je zamišljali kao zemlju dobrih, uspravnih i ispravnih ljudi. I vjerovali da je u tome moć Bosne, ali i nemoć napadača koji su uvijek ponovo kidisali u nastojanju da je pokore. Kada se jednog dana budu pravile analize, ali kada se iz neke historijske udaljenosti bude odgonetalo to čudo bosanskoga otpora, naći će se – siguran sam – da je ta tajna bila negdje u dušama ili karakteru ljudi.

Sjetite se proljeća i ljeta 1992. Mi gotovo goloruki, oni naoružani do zuba. A zatim, mi njih zajedno sa njihovim čeličnim grdosijama postepeno potiskujemo iz grada gore u šume, gdje i pripadaju. Bio je to istinski sukob između Dobra i Zla, između čovjeka i nečovjeka, doslovno – između duha i čelika. Duh je pobijedio! Ni po kakvoj vojnoj logici ni računici oni tada nisu trebali napustiti Sarajevo. Svi vojni aduti su bili na njihovoj strani, nijedan na našoj. Ipak su podvili rep i otišli, i onda 1992. i sada 1996. Zašto?

Treba da razmišljamo o tome zbog naših današnjih dilema, sumnji i mnogih grešaka. I danas se mnogi sa pravom pitaju kako ćemo izaći na kraj sa prijetećim brojem pravnih i političkih zamki koje se pletu protiv cjelovite Bosne. Odgovor je kao i prije četiri godine: bit ćemo jači i

pobijedićemo ako budemo bolji od naših protivnika, ako uz vojnu snagu, koju moramo imati, budemo istovremeno i nosioci dokazanih ljudskih vrijednosti, a protiv jednonumlja, barbarstva, isključivosti i nasilja svake vrste. I obrnuto: izgubit ćemo tu bitku ako primijenimo logiku: sve što oni nama čine, činit ćemo i mi njima. Tada gubimo našu moralnu i političku prednost, a na sceni ostaje njihova brojna i materijalna nadmoć. Tu grešku ne smijemo napraviti.

Jedna od tih čudnih bitaka ove vrste, čija se vanjska historija donekle zna – nešto od nje upravo ste čuli u izlaganju generala Delića – a čija će se unutrašnja historija tek pisati, odigrala se prije četiri godine baš na prostorima gdje se mi danas nalazimo. Nije ta bitka trajala nekoliko dana, prije bih rekao da se nastavila i sljedeće dvije godine, pa možda i do samog kraja rata. Jer skoro tačno godinu dana kasnije, u junu i julu 1993, nedaleko odavde ginu, u malom razmaku vremena, jedan za drugim, dva slavna komandanta, Šeha i Safet. Imao sam čast da lično poznajem ove skromne i velike borce i ljude. Tih teških dana – bilo je to u vrijeme krize na Igmanu – četnici su doslovno hiljadama granata preoravali ovo relativno malo parče zemlje, čiji se današnji mir doima gotovo nestvarno. A zatim su nastavili da s vremena na vrijeme ponovo pokušavaju da zauzmu Žuč, i to je trajalo skoro do kraja rata. Preživjeli ratnici, koje danas ovdje vidim u velikom broju, pamte taj pakao i mogli bi o tim danima da kažu više od mene. O tome nam je upravo nešto govorio Ibro, ali to je samo mali dio uzbudljive priče o besprimjernoj hrabrosti jedne generacije koja je živjela i umirala za Bosnu.

Ovo je prilika da se upitamo – ili da se podsjetimo – za kakvu Bosnu je ta generacija živjela i umirala.

Često smo govorili da Bosna nije samo parče zemlje na brdovitom Balkanu. Za mnoge od nas Bosna je ideja, san o zemlji na razmeđu svjetova, na velikoj granici između Istoka i Zapada. To je zemlja više vjera i nacija, pa stoga i zemlja tolerancije, gdje svako može da misli i vjeruje kako želi, gdje ne smije biti nasilja nad čovjekom i gdje neće biti nepravde.

To je bio naš san o Bosni i samo takva Bosna može da postoji i opstane. Tu Bosnu su brutalno napali. Nisi uspjeli da je ubiju, ali su je teško ranili. Porušili su sela i gradove, ubili i protjerali ljude. Danas na većoj polovini Zemlje nema slobode ni ljudskih prava. Zato sam u Bihaću i Goraždu rekao da borba za Bosnu nije završena i da se nastavlja, pa su me optužili da najavljujem novi rat. Novi rat ne najavljujem niti nam treba, ali nam treba borba – a ima borbi i mimo rata – da se dokazani dželati skinu sa vlasti i da se uspostave ljudska prava tamo gdje se danas tako grubo i besramno gaze! Treba nam to da bi se protjerani mogli vratiti svojim kućama i da bi Bosna opet bila Bosnom.

A kada govorim o povratku prognanih, moram vrlo jasno reći i sljedeće: da bi se Bošnjaci vratili u Podrinje, i Srbi se moraju moći vratiti u Sarajevo; ne četnici, nego Srbi. Mogu da postavim ovu tvrdnju i obrnuto: da bi se Srbi vratili u Sarajevo, moraju se i Bošnjaci vratiti u Foču, Višegrad, Rogaticu, Prijedor itd. To je zakon, jednostavan i neumoljiv. Svaka druga logika vodi definitivnoj podjeli Bosne i ostvaruje Karadžićev genocidni koncept. Jer on je taj koji je protjerao i Bošnjake iz Podrinja i Srbe iz Sarajeva. Razmislimo dobro zašto je baš to i tako učinio i izvucimo zaključke šta je nama raditi.

Ja sam govorio i o pomirenju, opet radi Bosne i njene budućnosti, ali sam rekao i ponavljam: uz neopoziv uvjet da ratni zločinci budu gonjeni i kažnjeni! Bez toga nema niti može biti mira ni pomirenja!

Toliko ovaj put. Namjerno danas nisam govorio o našim unutrašnjim političkim raspravama da ne kvarim ovaj lijepi dan i ovo slavljeničko raspoloženje.

Sve bih vas još jedanput pozdravio i zaželio vam svako dobro u miru i zajedno sa vama potvrdio da ćemo nastaviti našu borbu za cjelovitu Bosnu i Hercegovinu, slobodnu Bosnu, bez dželata i zulumčara.

Hvala vam i neka vas Bog čuva.“